

The Influence of Predictor Factors on Entrepreneurship Career Inclination: Benefit of Entrepreneurship Career as a Mediator

Pengaruh Faktor Peramal Terhadap Kecenderungan Kerjaya Keusahawanan: Kebaikan Pekerjaan Keusahawanan Sebagai Pengantara

Wan Mohd Zaifurin Wan Nawang^{a*}, Ibrahim Mamat^{a,b}

^aInstitut Darul Iman, Universiti Sultan Zainal Abidin, Kampus Gong Badak, 21300 Kuala Nerus, Terengganu.

^bFakulti Sains Sosial Gunaan, Universiti Sultan Zainal Abidin, Kampus Gong Badak, 21300 Kuala Nerus, Terengganu

*Corresponding author: wzaifurin@yahoo.com

Article history: Received 03 November 2019 Received in revised form: 19 January 2020 Accepted: 21 January 2020 Published online: 30 April 2020

Abstract

This research aimed to study the influence of predictor factors on inclination toward entrepreneurship career involving the benefits of entrepreneurship career as a mediator. The method of the study is quantitative approach using 161 sets of questionnaires distributed by simple random method among the form four students from entrepreneurship club in 16 secondary schools in Terengganu. Data was analysed using Statistical Package for the Social Sciences (SPSS) involving descriptive test, Multiple Regression and Hierarchical Regression. Descriptive test finding found that most of the respondents have entrepreneurship career inclination at the high level. The findings of the Multiple Regression analysis found that predictor factors such as social norm, entrepreneurship skills and role model influenced entrepreneurship career inclination. Meanwhile, Hierarchical Regression analysis found that social norms, entrepreneurship skills and role model could influence the entrepreneurship career inclination through mediator the benefits of entrepreneurship career. The findings from these two analysis found that role model is the most dominant factor in influencing of entrepreneurship career inclination directly or indirectly by using the benefits of entrepreneurship career as a mediator. The findings of this study add value to the existing findings of the predictor factors affecting the inclination and the benefits of entrepreneurship career as mediator.

Keywords: Predictor factor; entrepreneurship career inclination; benefit of entrepreneurship career; secondary school student; entrepreneurship club

Abstrak

Kajian ini dijalankan bertujuan untuk mengkaji pengaruh faktor peramal terhadap kecenderungan kerjaya keusahawanan yang melibatkan kebaikan pekerjaan keusahawanan sebagai pengantara. Kaedah kajian ini ialah pendekatan kuantitatif melibatkan 161 set borang soal selidik yang diedarkan secara rawak mudah kepada pelajar tingkatan empat dalam kalangan ahli kelab keusahawanan di 16 buah sekolah menengah Negeri Terengganu. Data dianalisis menggunakan Pakej Statistik untuk Sosial Sains (SPSS) melibatkan ujian deskriptif, Regresi Berganda dan Regresi Hierarki. Dapatan ujian deskriptif mendapati bahawa ramai dalam kalangan responden kajian ini mempunyai kecenderungan kerjaya keusahawanan pada tahap tinggi. Dapatan analisis Regresi Berganda mendapati faktor peramal norma sosial, kemahiran keusahawanan dan model peranan mempengaruhi kecenderungan kerjaya keusahawanan. Dapatan analisis Regresi Hierarki pula mendapati faktor peramal norma sosial, kemahiran keusahawanan dan model peranan mempengaruhi kecenderungan kerjaya keusahawanan melalui pengantara kebaikan pekerjaan keusahawanan. Dapatan dari dua analisis ini mendapati model peranan adalah faktor peramal paling dominan mempengaruhi kecenderungan kerjaya keusahawanan sama ada secara langsung dan tidak langsung melalui pengantara kebaikan pekerjaan keusahawanan. Dapatan kajian ini dapat menambah nilai penemuan sedia ada tentang faktor peramal yang mempengaruhi kecenderungan dan kebaikan pekerjaan keusahawanan sebagai pengantara.

Kata kunci: Faktor peramal; kecenderungan kerjaya keusahawanan; kebaikan pekerjaan keusahawanan; pelajar sekolah menengah; kelab keusahawanan

© 2020 Penerbit UTM Press. All rights reserved

1.0 PENGENALAN

Program keusahawanan boleh berfungsi sebagai alat untuk meningkatkan pertumbuhan dan menyelesaikan masalah ekonomi seperti pengangguran. Data asas Negeri Terengganu yang dikeluarkan oleh Unit Perancang Ekonomi Negeri Terengganu (2015) mendapati jumlah tenaga buruh di Negeri Terengganu adalah seramai 438,000 orang dan penduduk yang masih menganggur mencecah 17,500 orang (empat peratus). Manakala jumlah penduduk di Negeri Terengganu adalah seramai 1,161,000 orang dan Keluaran Dalam Negeri Kasarnya sebanyak RM27,760 juta. Menurut Jabatan Perangkaan Malaysia (2016) kadar pengangguran penduduk Negeri Terengganu melebihi

peringkat kebangsaan (3.1 peratus). Oleh itu, Kerajaan Negeri Terengganu berusaha mengurangkan jumlah pengangguran dengan melahirkan usahawan baharu.

Kerajaan Negeri Terengganu menerusi Bajet 2017 menyediakan peruntukan sebanyak RM3 juta untuk membina ruang-ruang perniagaan di Pasar Pekan Seri Langkap Setiu, Pasar Besar Dungun, unit kedai di Pulau Kekabu Marang dan projek perdagangan dan perindustrian di semua Pihak Berkuasa Tempatan. Kerajaan negeri turut menyediakan tapak niaga kekal usahawan wanita atau PASARNITA yang pertama diadakan di Malaysia supaya mereka lebih berjaya dalam kerjaya keusahawanan. Selain itu, kemudahan dana usahawan sebanyak RM3 juta disediakan Kerajaan negeri untuk Skim Pinjaman Tanpa Faedah, Pinjaman Usahawan Desa dan Skim Pinjaman Business Online agar usahawan dapat mengembangkan perniagaan. Di samping itu, Kerajaan negeri menyediakan peruntukan sebanyak RM1 juta untuk Skim Pinjaman Kecil bagi Program Usahawan Graduan Terengganu kepada siswazah yang masih belum bekerja. Bagi menampilkan wajah baru gerai di kawasan luar bandar seluruh Negeri Terengganu, Kerajaan negeri memperuntukan sebanyak RM3.36 juta kepada Yayasan Pembangunan Usahawan Terengganu (YPUT) untuk Program Transformasi Gerai Desa. Bagi menggalakkan rakyat terlibat dalam penghasilan produk kraftangan tradisional, Kerajaan negeri memperuntukan sebanyak RM1.6 juta untuk menjalankan program keusahawanan termasuklah latihan supaya dapat melahirkan golongan mahir membuat batik, songket dan ukiran kayu (Ahmad Razif, 2016).

Manakala Bajet 2018 pula Kerajaan Negeri Terengganu memperuntukan sebanyak RM12.5 juta untuk menambah ruang niaga, kiosk dan premis jualan serta menaik taraf kemudahan berniaga sedia ada supaya rakyat terutamanya golongan muda melibatkan diri dalam kerjaya keusahawanan. Selain itu, Kerajaan negeri ingin memperkasakan golongan usahawan dengan memperuntukan sebanyak RM2 juta untuk Skim Dana Usahawan bagi membantu mereka mendapatkan dana perniagaan. Skim ini melibatkan pinjaman dalam pelbagai bentuk seperti Skim Pinjaman Tanpa Faedah, Skim Pinjaman Usahawan Desa, Skim Pinjaman Perniagaan Dalam Talian dan Skim Pinjaman Kecil. Rakyat Negeri Terengganu dialu-alukan untuk berniaga melalui konsep *Food Truck* dan boleh memohon bantuan pinjaman Skim Pembiayaan *Food Truck* dengan pembiayaan maksimum RM75 ribu di bawah Skim Pinjaman Tanpa Faedah Al-Ijarah. Skim ini boleh memberikan manfaat kepada usahawan dan pengusaha *Food Truck* yang sering mengikuti program anjuran Kerajaan negeri. Dalam masa yang sama, Kerajaan negeri memperkenalkan Program Transformasi Belia Niaga untuk membantu belia membina masa hadapan melalui kerjaya keusahawanan. Oleh itu, Kerajaan negeri menyediakan peruntukan sebanyak RM1.2 juta kepada Yayasan Pembangunan Usahawan Terengganu untuk melaksanakan program ini dengan sasaran untuk melahirkan seramai 100 orang usahawan dalam kalangan belia. Program ini dilaksanakan dengan menggunakan pendekatan Strategi Lautan Biru Kebangsaan (NBOS) yang melibatkan kolaborasi dengan semua agensi berkaitan keusahawanan. Program ini memberikan setiap peserta geran perniagaan sebanyak RM10 ribu selepas menamatkan latihan keusahawanan (Ahmad Razif, 2017).

Dalam Bajet 2019, Kerajaan negeri bertekad untuk melahirkan ramai usahawan yang berdaya saing agar dapat menyokong pertumbuhan ekonomi menerusi Perusahaan Kecil dan Sederhana (PKS). Kerajaan negeri menyediakan peruntukan khas sebanyak RM15 juta untuk Tabung Usahawan Sejahtera sebagai kemudahan pinjaman dan bantuan pembiayaan modal PKS. Berdasarkan kepada peruntukan ini, Kerajaan negeri menyediakan sebanyak RM2 juta untuk Dana Usahawan Belia Sejahtera. Bagi menggalakkan lebih ramai graduan menceburi kerjaya keusahawanan, Kerajaan negeri memperuntukan sebanyak RM1 juta untuk Program Usahawan Graduan Terengganu Sejahtera bagi tujuan memberikan latihan keusahawanan, modal perniagaan dan pemantauan prestasi peserta. Ekoran itu, Kerajaan negeri menyediakan Latihan Usahawan Maya dengan peruntukan sebanyak RM2 juta untuk meneroka pasaran ini. Malahan, Kerajaan akan mempelopori Business Internet Solutions dengan menyediakan kemudahan dan membantu usahawan maya untuk mengembangkan lagi perniagaan mereka. Selain itu, Kerajaan negeri menyediakan sebanyak RM1.7 juta untuk Program Gerai Maju bagi tujuan penukaran gerai baharu kepada usahawan-usahawan yang memerlukan (Ahmad Samsuri, 2018).

■2.0 PENYATAAN MASALAH

Sokongan kuat Kerajaan persekutuan untuk memperkasakan bumiputera membolehkan Kerajaan Negeri Terengganu mengambil inisiatif mengasuh dan melahirkan usahawan dalam kalangan rakyat tempatan. Akhbar *The New Straits Times* (1 November 2017) dalam siaran akhbarnya melaporkan bahawa Pengarah Perbadanan SME Terengganu mengatakan Negeri Terengganu melahirkan seramai 512 orang usahawan belia berumur antara 18 hingga 30 tahun yang mampu menjana pendapatan sebanyak RM5.3 juta. Program Tunas Usahawan Belia Bumiputera (TUBE) pada tahun 2015 melahirkan seramai 114 orang belia yang boleh menjana jualan sebanyak RM3.2 juta. Manakala pada tahun 2016 seramai 50 orang belia Negeri Terengganu menjana jualan RM1.7 juta. Program ini diadakan bertujuan untuk melatih dan melibatkan belia dalam perniagaan di kampung masing-masing tanpa perlu berhijrah ke tempat lain untuk mencari pekerjaan. Namun begitu, sebahagian besar daripada 30 peratus penduduk Negeri Terengganu yang tinggal dalam kawasan luar bandar masih lagi berhijrah ke bandar besar untuk mencari pekerjaan.

Angka-angka yang diberikan ini memberikan gambaran secara ringkas status penglibatan rakyat Negeri Terengganu terutamanya belia dalam kerjaya keusahawanan. Bagaimanapun, bilangan belia yang melibatkan diri dalam kerjaya keusahawanan di Negeri Terengganu masih kecil jika dibandingkan dengan jumlah penduduk negeri seramai 1.1 juta orang. Situasi yang sama juga berlaku di peringkat kebangsaan kerana SME Corp (2016) melaporkan rakyat Malaysia makin kurang cenderung ke arah kerjaya keusahawanan iaitu daripada 13 peratus (2012), 12 peratus (2013), 12 peratus (2014) kepada hanya enam peratus (2015/2016). Selain itu, peratusan individu yang sedang dalam proses permulaan atau sudah menjalankan perniagaan baharu di Malaysia juga menurun daripada 6.6 peratus (2013), 5.9 peratus (2014) kepada 2.9 peratus sahaja (2015). Aliran ini memberikan gambaran bahawa tidak ramai dalam kalangan rakyat cenderung menjadi usahawan walaupun Malaysia antara negara di rantau Asia makin giat menyediakan pelbagai kemudahan pembiayaan kewangan dan infrastruktur fizikal untuk menyokong perkembangan keusahawanan.

Situasi ini perlu dikaji untuk mengetahui mengapa rakyat Malaysia terutamanya belia kurang cenderung menceburi kerjaya keusahawanan. Usaha Kerajaan mengadakan kelab keusahawanan di sekolah menengah yang bersedia untuk membimbing dan melatih pelajar agar mereka celik keusahawanan dan melahirkan ramai usahawan wajar diteruskan. Kelab keusahawanan menawarkan kokurikulum yang unik kerana tidak hanya menumpukan kepada pengajaran ilmu pengetahuan dalam kelas sahaja, malah memberikan latihan amali kepada pelajar dengan mendedahkan mereka dalam perniagaan sebenar ketika sekolah mengadakan hari sukan. Pengalaman ini memberikan faedah positif kepada pelajar sekolah yang mengikuti kelab keusahawanan kerana mereka memperoleh ilmu dan

kemahiran keusahawanan. Justeru artikel ini cuba mengkaji pengaruh faktor peramal terhadap kecenderungan kerjaya keusahawanan dalam kalangan pelajar yang mengikuti kelab keusahawanan di sekolah menengah dengan melibatkan pengantara kebaikan pekerjaan keusahawanan.

■3.0 SOROTAN LITERATUR

Krueger et al., (2000) mendefinisikan kecenderungan keusahawanan adalah usaha individu untuk memulakan perniagaan sendiri. Menurut Krueger et al., (2000) lagi, individu tanpa kecenderungan tidak akan dapat memulakan perniagaan. Manakala Mhango (2006) pula mendefinisikan kecenderungan kerjaya keusahawanan ialah individu yang mempunyai kecenderungan untuk belajar dan mengejar laluan kerjaya perniagaan. Bagi kajian ini pula, kecenderungan kerjaya keusahawanan didefinisikan sebagai pemikiran individu yang cenderung untuk memulakan perniagaan dan menjadikan keusahawanan sebagai kerjaya.

Mengikut *World Economic Forum* (2009) dalam Kamariah et al., (2015) mengatakan bahawa mempromosikan keusahawanan dalam masyarakat untuk menghadapi cabaran ekonomi dan sosial adalah sangat penting dan harus bermula pada awal usia. Maka dasar-dasar yang direka bentuk oleh Kerajaan adalah untuk menggabungkan promosi ini di institusi pendidikan bagi memupuk budaya keusahawanan dalam kalangan remaja dan rakyat. Oleh demikian, Zaidatol et al., (1998) mengatakan tujuan Kementerian Pendidikan mempromosikan keusahawanan di sekolah dengan mewujudkan program seperti Usahawan Muda dan Briged Usahawan adalah untuk memupuk budaya keusahawanan dan melahirkan bakal usahawan. Usaha ini dimurnikan Perbadanan Usahawan Nasional Berhad (PUNB) (2018) menerusi penyediaan Skim Prosper Usahawan Muda bersesuaian untuk golongan muda Bumiputera berumur 18 tahun dan tidak melebihi 33 tahun yang cenderung menceburi kerjaya keusahawanan. Skim ini berasaskan shari'ah yang menawarkan pembiayaan maksimum sehingga RM100,000.00 dan tempoh bayaran balik ialah selama tujuh tahun. Selain itu, PUNB turut menyediakan kursus kepada penerima skim ini. Antara bidang perniagaan tumpuan yang dibiayai oleh PUNB melalui skim ini ialah pendidikan, pengedaran di pasar basah, pakaian dan aksesori, konfeksi dan gerai makanan, kosmetik dan perkhidmatan kecantikan, alatan logam dan perkhidmatan kejuruteraan, fotokopi dan percetakan, buku dan alat tulis, perhiasan rumah, automotif dan peralatan komputer.

Skim yang dilaksanakan oleh PUNB mampu meningkatkan kegiatan keusahawanan dan memberikan peluang kepada golongan muda terutama pelajar sekolah menengah memulakan perniagaan selepas menamatkan persekolahan. Kajian Wan Mohd Zaifurin et al., (2018) mengenai kecenderungan keusahawanan dalam kalangan pelajar sekolah menengah di Negeri Terengganu yang mengikuti kokurikulum keusahawanan seperti Program Tunas Niaga mendapati majoriti mereka (72.08 peratus) sangat cenderung menceburi kerjaya keusahawanan. Namun begitu, kajian Virginia dan Carlos (2018) pula mendapati mahasiswa kejuruteraan Universiti Castilla-La Mancha di Negara Sepanyol yang mengikuti latihan keusahawanan tidak memberi kesan positif kepada kecenderungan mereka terhadap kerjaya keusahawanan. Dapatan daripada dua kajian ini boleh disimpulkan bahawa pendidikan keusahawanan tidak semestinya memberikan hasil yang sama kepada golongan muda walaupun dirinya pernah mengikuti kokurikulum keusahawanan.

Selain itu, terdapat beberapa kajian terdahulu mengenai faktor-faktor peramal seperti norma sosial, pengetahuan keusahawanan, kemahiran keusahawanan dan model peranan mempengaruhi kecenderungan kerjaya keusahawanan dalam kalangan masyarakat terutama yang melibatkan golongan muda. Tsai et al., (2016) menyatakan bahawa norma sosial adalah penerimaan individu terhadap persepsi orang lain seperti keluarga dan rakan-rakan yang boleh mempengaruhi kecenderungan dirinya menceburi kerjaya keusahawanan. Sylvia dan Dayang Haryani (2016) dalam kajiannya mendapati ibu bapa, keluarga, rakan-rakan dan masyarakat menyokong mahasiswa universiti awam tempatan yang pernah mengikuti kursus keusahawanan supaya melibatkan diri dalam kerjaya keusahawanan. Sokongan ibu bapa, keluarga, rakan-rakan dan masyarakat yang kuat kepada mahasiswa menjadikan mereka semakin cenderung untuk menceburi kerjaya keusahawanan.

Manakala Zarina dan Zuraida (2016) dalam kajiannya pula mendapati pengetahuan keusahawanan memainkan peranan penting mempengaruhi wanita di Pulau Pinang menjadi usahawan. Mereka bergantung kepada ilmu pengetahuan keusahawanan yang diberikan ahli keluarga berbanding mengikuti latihan di institusi anjuran Kerajaan. Namun begitu, mereka tahu tentang bantuan kewangan yang disediakan oleh Kerajaan untuk usahawan walaupun sebahagian (50 peratus) dalam kalangan mereka tidak pernah mengikuti kursus atau latihan perniagaan. Wanita di Pulau Pinang cenderung menjadi usahawan kecil dan sederhana kerana mereka mendapat pengetahuan keusahawanan secara tidak formal melalui ahli keluarga. Oleh itu, Maria et al., (2017) mencadangkan pengetahuan keusahawanan mestilah diberikan kepada golongan muda melalui program keusahawanan sekolah menengah kerana mereka boleh menggunakannya selepas menamatkan persekolahan untuk mewujudkan perniagaan yang menguntungkan dan memberi kesan kepada ekonomi dan masyarakat. Faedah keusahawanan juga dijelaskan oleh Maria et al., (2017) yang mengatakan Schumpeter pernah berhujah bahawa keusahawanan dan pengangguran saling bergantung. Keusahawanan mampu memberikan kesan yang positif kepada pengangguran melalui dua perkara iaitu: 1) peningkatan bilangan perusahaan kecil dapat merangsang tawaran pekerjaan, dan 2) individu yang menganggur dapat menjadi usahawan sebagai pekerjaan alternatif.

Pendidikan keusahawanan juga berpotensi membolehkan belia mendapatkan kemahiran dan cenderung ke arah kerjaya keusahawanan. Patrick et al., (2016) mendapati pembaharuan kokurikulum keusahawanan di Negara Tunisia yang melibatkan latihan perniagaan membantu mahasiswa universiti menyediakan pelan perniagaan. Latihan tersebut menyebabkan berlaku peningkatan dalam pekerjaan sendiri kerana kemahiran perniagaan bertambah baik. Latihan ini juga dapat meningkatkan aspirasi mahasiswa ke arah kerjaya keusahawanan pada masa hadapan. Tambahan pula, golongan muda yang mempunyai kemahiran keusahawanan boleh membantu perkembangan ekonomi negara. Kajian Linda et al., (2017) mendapati kekurangan tenaga mahir menghalang pelaburan dalam sektor eksport dan mengurangkan daya saing Negara El Salvador dalam pasaran global. Maka *Millennium Challenge Corporation* membiayai pengubahsuaian sekolah teknikal, pembangunan kurikulum, latihan guru dan biasiswa kepada pelajar cemerlang untuk memberikan mereka kemahiran supaya bekerja dalam industri negara. Inisiatif paling ketara Kerajaan El Salvador bagi menggalakkan pertumbuhan perniagaan eksport ialah memberi komisen kepada syarikat perniagaan kecil dan sederhana yang menyediakan pusat latihan untuk usahawan mendapatkan bimbingan keusahawanan. Manakala Affero et al., (2019) memberikan cadangan kepada Kerajaan Malaysia agar menggabungkan kemahiran dan latihan dalam program keusahawanan untuk golongan muda di pelbagai peringkat pengajian supaya dapat menghasilkan lebih ramai usahawan baharu muncul pada masa hadapan.

Sorotan kajian juga mendapati usahawan berjaya, ibu bapa dan adik beradik menjadi model peranan yang membawa golongan muda cenderung menceburi kerjaya keusahawanan. Godsey dan Sebor (2010) mendapati model peranan seperti usahawan berjaya menyebabkan pelajar sekolah tinggi Oklahoma, Negara Amerika Syarikat cenderung terhadap kerjaya keusahawanan kerana ingin mencontohi mereka. Manakala kajian Buerah et al., (2011) pula mendapati penglibatan keluarga Melayu seperti ibu bapa dan adik beradik dalam kerjaya keusahawanan di Negeri Johor bertindak sebagai model peranan kepada ahli keluarga lain supaya bekerja dalam bidang yang sama. Ibu bapa dan adik beradik melibatkan diri dalam kerjaya keusahawanan memberi pendedahan awal kepada ahli keluarga lain supaya mereka cenderung mempunyai perniagaan sendiri. Justeru itu, model peranan yang dimainkan oleh ibu bapa dan adik beradik bukan sahaja dapat mewariskan perniagaan kepada ahli keluarga lain, malah boleh melahirkan golongan muda menceburi kerjaya keusahawanan.

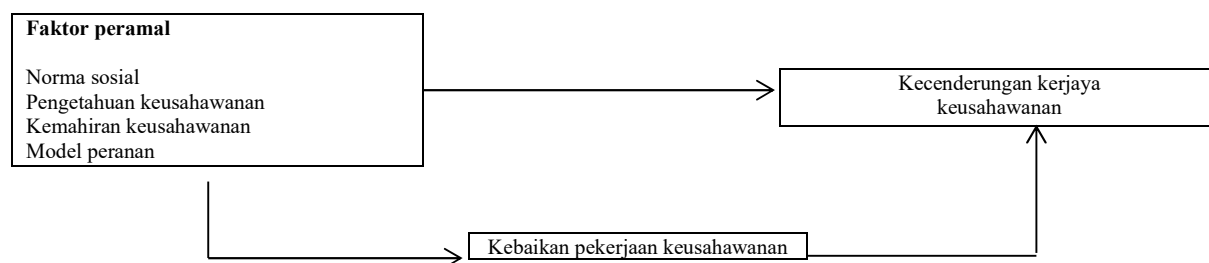
Selain itu, kajian terdahulu juga mendapati faktor peramal norma sosial mempengaruhi kecenderungan kerjaya keusahawanan secara tidak langsung melalui kebaikan pekerjaan keusahawanan. Grunsten (2004) mendapati norma sosial mempengaruhi kecenderungan kerjaya keusahawanan peserta rancangan perniagaan dan mahasiswa keusahawanan universiti terpilih Negara Finland secara tidak langsung melalui pengantara kebaikan pekerjaan keusahawanan. Situasi ini terjadi disebabkan oleh ahli keluarga peserta rancangan perniagaan dan mahasiswa keusahawanan membimbing mereka ke arah keusahawanan sehingga melihat pekerjaan keusahawanan dapat memberi kebaikan kepada diri sendiri.

Berdasarkan kepada kajian Lapourte et al., (2010) pula mendapati, pelajar sekolah menengah di Negara Belgium yang mengikuti program keusahawanan membolehkan mereka mendapatkan ilmu pengetahuan keusahawanan dan melihat kebaikan pekerjaan keusahawanan pada diri. Program ini mampu menyedarkan pelajar tentang kebaikan pekerjaan keusahawanan dan menyebabkan mereka cenderung menjadikan keusahawanan sebagai satu kerjaya pada masa hadapan. Dapatan kajian ini memberi gambaran bahawa pengetahuan keusahawanan yang diperolehi pelajar ketika mengikuti program keusahawanan mempengaruhi kecenderungan mereka terhadap kerjaya keusahawanan secara tidak langsung melalui kebaikan pekerjaan keusahawanan.

Selain itu, Linan (2008) mengatakan bahawa individu mempunyai pandangan yang baik mengenai pekerjaan keusahawanan kerana memiliki kemahiran keusahawanan memberi pengaruh kepada dirinya dan cenderung ke arah kerjaya keusahawanan. Kajian Wan Mohd Zaifurin et al., (2016) mendapati kemahiran keusahawanan yang diperolehi pelajar ketika mengikuti program keusahawanan di sekolah boleh mempengaruhi kecenderungan terhadap kerjaya keusahawanan secara tidak langsung melalui pengantara kebaikan pekerjaan keusahawanan. Hal ini berlaku kerana mereka mempunyai kemahiran keusahawanan seperti menyediakan pelan dan mengurus perniagaan dapat melihat kebaikan pekerjaan keusahawanan kepada dirinya. Kemahiran yang dimiliki pelajar adalah penting kerana menjadi sumber permulaan perniagaan dan memberikan keuntungan kepada mereka sekiranya menceburi kerjaya keusahawanan.

Manakala kajian Kennedy et al., (2003) pula mendapati model peranan memberi persepsi yang agak baik kepada mahasiswa Universiti Queensland, Negara Australia tentang kebaikan pekerjaan keusahawanan. Mahasiswa mempunyai model peranan melihat memulakan perniagaan sendiri adalah usaha wajar dan boleh dilaksanakan berbanding rakan-rakan yang tidak memiliki ikon untuk mereka ikuti. Mahasiswa menjadikan ahli keluarga, rakan-rakan, tokoh terkenal, guru dan pelawat universiti sebagai model peranan. Sebaliknya kajian Ali et al., (2012) mendapati keluarga di Negara China yang menjadi usahawan tidak memberi kesan positif kepada anak-anak mereka tentang kebaikan pekerjaan keusahawanan. Ibu bapa tidak bertindak sebagai model peranan kepada anak-anak mereka dalam memilih kerjaya keusahawanan. Dapatan daripada dua kajian ini memberi gambaran bahawa model peranan boleh mempengaruhi kecenderungan individu terhadap kerjaya keusahawanan secara tidak langsung melalui pengantara kebaikan pekerjaan keusahawanan.

Penemuan beberapa kajian terdahulu menyumbang idea dalam membina kerangka konseptual sepertimana ditunjukkan pada Rajah 1. Rajah tersebut menunjukkan faktor peramal seperti norma sosial, pengetahuan keusahawanan, kemahiran keusahawanan dan model peranan adalah pembolehubah tidak bersandar dalam kajian ini. Manakala kecenderungan kerjaya keusahawanan adalah pembolehubah bersandar. Dalam masa yang sama, kebaikan pekerjaan keusahawanan merupakan pembolehubah pengantara antara faktor peramal dan kecenderungan kerjaya keusahawanan.

Rajah 1 Kerangka konseptual faktor peramal terhadap kecenderungan kerjaya keusahawanan: Kebaikan pekerjaan keusahawanan sebagai pengantara

Berdasarkan kepada sorotan literatur, maka hipotesis kajian ini dibina sepertimana berikut:

- H1: Terdapat pengaruh yang signifikan faktor peramal norma sosial terhadap kecenderungan kerjaya keusahawanan.
- H2: Terdapat pengaruh yang signifikan faktor peramal pengetahuan keusahawanan terhadap kecenderungan kerjaya keusahawanan.
- H3: Terdapat pengaruh yang signifikan faktor peramal kemahiran keusahawanan terhadap kecenderungan kerjaya keusahawanan.
- H4: Terdapat pengaruh yang signifikan faktor peramal model peranan terhadap kecenderungan kerjaya keusahawanan.
- H5: Terdapat pengaruh yang signifikan faktor peramal norma sosial terhadap kecenderungan kerjaya keusahawanan melalui pengantara kebaikan pekerjaan keusahawanan.
- H6: Terdapat pengaruh yang signifikan faktor peramal pengetahuan terhadap kecenderungan kerjaya keusahawanan melalui pengantara kebaikan pekerjaan keusahawanan.
- H7: Terdapat pengaruh yang signifikan faktor peramal kemahiran keusahawanan terhadap kecenderungan kerjaya keusahawanan melalui pengantara kebaikan pekerjaan keusahawanan.

H8: Terdapat pengaruh yang signifikan faktor peramal model peranan terhadap kecenderungan kerjaya keusahawanan melalui pengantara kebaikan pekerjaan keusahawanan.

■4.0 METODOLOGI

Kajian ini menggunakan reka bentuk tinjauan dan melibatkan penggunaan borang soal selidik untuk mendapatkan data tentang faktor peramal, kecenderungan kerjaya keusahawanan dan kebaikan pekerjaan keusahawanan. Populasi kajian ini adalah terdiri daripada 201 pelajar Tingkatan Empat yang mengikuti kelab keusahawanan di 16 buah sekolah menengah sekitar Negeri Terengganu. Namun begitu, kajian ini hanya melibatkan seramai 162 pelajar sebagai sampel yang dipilih secara rawak mudah untuk menjawab soalan dalam borang soal selidik. Jumlah tersebut dianggap mencukupi dan sesuai dengan cadangan Krejcie dan Morgan (1970) iaitu saiz populasi 200 orang hanya memerlukan sampel seramai 132 responden.

Bagi mendapatkan data kajian ini, borang soal selidik Wan Mohd Zaifurin (2016) dijadikan sebagai asas instrumen dan dimurnikan semula supaya dapat mengukur konstruk-konstruk faktor peramal, kecenderungan kerjaya keusahawanan dan kebaikan pekerjaan keusahawanan dalam kalangan pelajar Tingkatan Empat yang mengikuti kelab keusahawanan di 16 buah sekolah menengah sekitar Negeri Terengganu. Borang soal selidik yang digunakan dalam kajian ini mempunyai empat bahagian iaitu: Bahagian A mengandungi profil responden; Bahagian B melibatkan faktor peramal; Bahagian C adalah kebaikan pekerjaan keusahawanan; dan Bahagian D pula ialah kecenderungan kerjaya keusahawanan dalam kalangan responden. Skala Likert lima mata iaitu: (1) sangat tidak setuju; (2) tidak setuju; (3) tidak pasti; (4) setuju; dan (5) sangat setuju digunakan pada semua item pernyataan dalam empat bahagian. Data ujian rintis dan kajian sebenar dianalisis menggunakan perisian berkomputer Pakej Statistik untuk Sosial Sains (SPSS).

Borang soal selidik kajian ini diuji dalam ujian rintis bertujuan untuk melihat nilai kebolehpercayaan. Keputusan ujian rintis yang melibatkan seramai 15 responden mendapati nilai kebolehpercayaan *Cronbach's alpha* borang soal selidik berada antara 0.63 hingga 0.96 sepertimana ditunjukkan pada Jadual 1. Borang soal selidik ini digunakan dalam kajian sebenar kerana nilai kebolehpercayaan *cronbach's alpha* melebihi ukuran minimum yang disarankan oleh Hair et al., (2010) iaitu 0.60.

Jadual 1 Nilai *Cronbach's alpha* mengikut pembolehubah

Pembolehubah	<i>Cronbach's alpha</i>
Normal sosial	0.63
Pengetahuan keusahawanan	0.65
Kemahiran keusahawanan	0.83
Model peranan	0.96
Kebajikan pekerjaan keusahawanan	0.90
Kecenderungan kerjaya keusahawanan	0.84

Data yang diperolehi daripada kajian sebenar perlu menjalani analisis awalan seperti ujian kenormalan dan faktor analisis sebelum boleh menjalankan ujian lanjutan. Kajian ini tidak boleh menggunakan ujian statistik berparameter seperti analisis Regresi Berganda dan Regresi Hierarki sekiranya data tidak bertaburan secara normal. Keputusan ujian kenormalan pembolehubah tidak bersandar iaitu faktor peramal (norma sosial, pengetahuan keusahawanan, kemahiran keusahawanan dan model peranan) dan pembolehubah bersandar (kecenderungan kerjaya keusahawanan) mendapati data kajian sebenar bertaburan normal kerana bentuk histogram yang tinggi di bahagian tengah. Manakala bentuk histogram pada bahagian kanan dan kirinya adalah rendah. Manakala Plot Kebarangkalian Normal pula mendapati data kajian ini bertaburan normal kerana semua maklumat responden berada di atas garisan lurus hingga ke pepejuru (sudut bawah kiri hingga ke atas kanan) bersudut 45 darjah. Selain itu, hubungan antara pembolehubah tidak bersandar dan bersandar adalah linear kerana data tersebar secara rawak tanpa membentuk pola tertentu. Data daripada kajian ini juga tidak menunjukkan masalah multikolineariti yang tinggi dalam kalangan pembolehubah tidak bersandar kerana nilai *Tolerance* melebihi 0.1 dan *Variance Inflation Factor* (VIF) berada bawah 10. Justeru itu, hasil analisis yang dijalankan membuktikan data kajian ini bertaburan normal mengikut piawai Hair et al., (2010) selepas mengeluarkan data seorang responden kerana jawapannya mempunyai skor terlalu rendah.

Manakala keputusan ujian kenormalan bagi pembolehubah pengantara iaitu kebaikan pekerjaan keusahawanan mendapati data bertaburan normal kerana nilai *Skewness* adalah -0.08 dan *Kurtosis* -0.39. Sementara ujian *Kolmogorov-Smirnov* dan *Shapiro-Wilk* pula menunjukkan data bertaburan normal kerana kedua-duanya tidak signifikan ($p > 0.05$). Selain itu, data kajian ini juga dianggap normal kerana histogram mempunyai bentuk taburan yang tinggi di bahagian tengah dan rendah di sebelah kanan dan kiri. Bentuk yang sama juga ditunjukkan oleh *Plot Stem-and-Leaf* (bentuk mendatar). Bagi Plot Kebarangkalian Normal pula mendapati semua data berada di atas garisan lurus sehingga ke penjuru. Manakala paparan *boxplot* mendapati tiada skor eksterim dan garis (median bagi taburan) berada di garisan tengah kotak. Maka dalam kajian ini, data bagi pembolehubah pengantara dianggap bertaburan normal mengikut piawai Hair et al., (2010).

Kajian ini juga menjalankan analisis faktor pada pembolehubah tidak bersandar (item kenyataan) iaitu Bahagian B instrumen dengan memilih putaran *varimax*. Hasil analisis yang dijalankan mendapati empat faktor peramal iaitu norma sosial, pengetahuan keusahawanan, kemahiran keusahawanan dan model peranan mempunyai nilai *eigenvalue* melebihi satu dan menjelaskan sebanyak 57.24 peratus jumlah varian pada data. Empat faktor peramal disusun semula mengikut nilai *eigenvalue* tertinggi iaitu model peranan, kemahiran keusahawanan, norma sosial dan pengetahuan keusahawanan sebagai pembolehubah tidak bersandar untuk menerangkan pembolehubah lain dalam analisis regresi. Pengukuran *Kaiser-Meyer-Olkin* (KMO)-*Measure of Sampling Adequacy* (MSA) pula mendapati sukatan pensampelan adalah 0.82 iaitu menghampiri satu disebabkan oleh setiap pembolehubah tidak bersandar hampir sempurna meramalkan tanpa ralat oleh pembolehubah lain. Manakala hasil Ujian *Bartlett's* pula adalah signifikan ($p > 0.01$). Hasil analisis menunjukkan item pernyataan kajian ini layak untuk dianalisis faktor dan lanjutan seperti yang disarankan oleh Hair et al., (2010) kerana nilai KMO-MSA melebihi 0.50 pada aras signifikan $p > 0.01$. Selain itu, kesemua item pernyataan dalam setiap faktor mempunyai saiz muatan 0.45 dan ke atas. Menurut *Tabachnick dan Fidell* (2007) item pernyataan mempunyai saiz muatan 0.45 merupakan tahap yang sesuai digunakan untuk tafsiran faktor.

Bagi mengukur tahap kecenderungan kerjaya keusahawanan pula, jadual interpretasi skor min sepertimana yang ditunjukkan pada Jadual 2 digunakan dalam kajian ini sebagai panduan. Jadual tersebut menjelaskan semakin meningkat skor responden memberi makna tahap kecenderungan kerjaya keusahawanan menjadi lebih tinggi. Pengiraan skor mengikut tahap adalah berdasarkan kepada Wan Mohd Zaifurin (2016).

Jadual 2 Tahap kecenderungan kerjaya keusahawanan

Skor Min	Tahap Kecenderungan Kerjaya Keusahawanan
0 hingga 25	Rendah
25.1 hingga 50.1	Sederhana
50.2 hingga 75.2	Tinggi

Data yang telah selesai melalui peringkat awalan ini diuji untuk ujian lanjutan dengan menggunakan analisis deskriptif agar dapat mengetahui profil dan tahap kecenderungan kerjaya keusahawanan responden kajian. Manakala analisis Regresi Berganda digunakan dalam kajian ini untuk mengetahui pengaruh faktor peramal terhadap kecenderungan kerjaya keusahawanan dan menjawab hipotesis pertama hingga keempat. Kajian ini menggunakan analisis Regresi Hierarki untuk mengetahui pengaruh faktor peramal terhadap kecenderungan kerjaya keusahawanan melalui kebaikan pekerjaan keusahawanan sebagai pengantara dan menjawab hipotesis kelima hingga kelapan. Hasil daripada kesemua analisis tersebut dinyatakan pada bahagian dapatan kajian.

5.0 DAPATAN KAJIAN

Profil Responden

Dapatan dari analisis deskriptif mendapati sebahagian besar (72.7 peratus) responden adalah pelajar perempuan. Dari segi pencapaian akademik pula, terdapat ramai (28.6 peratus) responden mendapat tiga A hingga empat A dalam peperiksaan Pentaksiran Tingkatan 3 (PT3). Ini diikuti responden yang mendapat keputusan satu A hingga dua A (24.8 peratus), lima A hingga enam A (22.4 peratus), tujuh A dan ke atas (14.9 peratus) dan tiada A (9.3 peratus) dalam peperiksaan PT3. Selain itu, kajian ini mendapati ramai (22.4 peratus) responden mahu menjadi usahawan berbanding ingin bekerja dalam sektor Kerajaan (16.8 peratus), berniaga (14.3 peratus), masih belum memikirkan kerjaya impian (13.7 peratus) dan swasta (13 peratus). Manakala baki (19.9 peratus) responden mempunyai impian kerjaya-kerjaya lain seperti peguam, jurutera dan doktor. Bagi pekerjaan bapa pula, ramai (39.1 peratus) responden mempunyai bapa bekerja dalam sektor Kerajaan berbanding pekerjaan-pekerjaan lain (24.2 peratus), sendiri (18.6 peratus) dan swasta (18 peratus). Manakala pekerjaan ibu pula, majoriti (54.7 peratus) responden mempunyai ibu terlibat dalam pekerjaan-pekerjaan lain terutama bekerja tanpa gaji (suri rumahtangga).

Tahap Kecenderungan Kerjaya Keusahawanan

Dapatan dari analisis deskriptif mendapati ramai (57.8 peratus) responden mempunyai kecenderungan kerjaya keusahawanan pada tahap tinggi. Manakala bakinya (42.2 peratus) mempunyai kecenderungan kerjaya keusahawanan pada tahap sederhana. Kajian ini juga mendapati tiada responden mempunyai kecenderungan kerjaya keusahawanan pada tahap rendah. Pelajar sekolah menengah yang tidak cenderung menceburi kerjaya keusahawanan dapat dilihat apabila mereka lebih gemar mendaftarkan diri dalam persatuan atau kelab kokurikulum bukan keusahawanan.

Pengaruh Faktor Peramal Terhadap Kecenderungan Kerjaya Keusahawanan

Hasil analisis Regresi Berganda mendapati nilai R^2 sebanyak 0.55 menunjukkan 55 peratus varian dalam pembolehubah kriterion adalah disebabkan oleh sumbangan pembolehubah faktor peramal. Hasil analisis ini juga mendapati wujud sumbangan signifikan faktor peramal yang mempengaruhi kecenderungan kerjaya keusahawanan dalam kalangan responden kerana nilai F ($dk = 4, 156, p < 0.01$) = 48.07.

Antara tiga faktor peramal yang mempengaruhi kecenderungan kerjaya keusahawanan dalam kalangan responden ialah norma sosial ($\beta = 0.21, p < 0.01$), kemahiran keusahawanan ($\beta = 0.36, p < 0.01$) dan model peranan ($\beta = 0.41, p < 0.01$). Model peranan adalah faktor peramal paling kuat ($\beta = 0.41, p < 0.01$) mempengaruhi kecenderungan kerjaya keusahawanan dalam kalangan responden. Manakala faktor peramal pengetahuan keusahawanan ($\beta = -0.10, p > 0.05$) tidak mempengaruhi kecenderungan kerjaya keusahawanan dalam kalangan responden sepertimana ditunjukkan pada Jadual 3. Justeru itu, kajian ini gagal untuk menolak hipotesis H1, H2, H4 dan menolak H3.

Jadual 3 Nilai Pekali Regresi (B) dan beta piawai (β) bagi pengaruh faktor peramal terhadap kecenderungan kerjaya keusahawanan

Pembolehubah tidak bersandar	B	Ralat piawai	β	t	Sig.
Pemalar	12.82	3.42		3.75	0.00**
Norma sosial	0.47	0.13	0.21	3.68	0.00**
Pengetahuan keusahawanan	-0.49	0.28	-0.10	-1.74	0.08
Kemahiran keusahawanan	0.83	0.16	0.36	5.21	0.00**
Model peranan	0.54	0.09	0.41	5.91	0.00**

** Pada aras signifikan 0.01.

Pengaruh Faktor Peramal Terhadap Kecenderungan Kerjaya Keusahawanan: Kebaikan Pekerjaan Keusahawanan Sebagai Pengantara

Analisis Regresi Hierarki digunakan dalam kajian ini adalah untuk mengenal pasti pengaruh faktor peramal terhadap kecenderungan kerjaya keusahawanan melalui pengantara kebaikan pekerjaan keusahawanan. Hasil daripada analisis Regresi Hierarki mendapati nilai R^2 pada model kedua adalah sebanyak 0.63 yang menunjukkan 63 peratus varian dalam pembolehubah kriterion disebabkan sumbangan pembolehubah peramal dan pengantara. Justeru itu, perbezaan nilai R^2 antara model pertama dan kedua ialah sebanyak 0.08 iaitu wujud pertambahan sumbangan sebanyak lapan peratus varian kepada kecenderungan kerjaya keusahawanan setelah pengantara kebaikan pekerjaan keusahawanan dimasukkan dalam analisis Regresi Hierarki.

Kewujudan pertambahan sumbangan sebanyak lapan peratus adalah signifikan kerana faktor peramal yang mempengaruhi kecenderungan kerjaya keusahawanan dan pengantara kebaikan pekerjaan keusahawanan dimasukkan dalam analisis Regresi Hierarki mendapati nilai F ($dk = 5, 155, p < 0.01$) = 52.99. Tiga faktor peramal iaitu norma sosial ($\beta = 0.19, p < 0.01$), kemahiran keusahawanan ($\beta = 0.19, p > 0.01$) dan model peranan ($\beta = 0.25, p < 0.01$) mempengaruhi kecenderungan kerjaya keusahawanan secara tidak langsung melalui pengantara kebaikan pekerjaan keusahawanan. Bagaimanapun, pengetahuan keusahawanan ($\beta = -0.10, p > 0.05$) tidak mempengaruhi kecenderungan kerjaya keusahawanan secara tidak langsung melalui pengantara kebaikan pekerjaan keusahawanan sepertimana ditunjukkan pada Jadual 4. Maka kajian ini gagal untuk menolak hipotesis H5, H7, H8 dan menolak H6.

Jadual 4 Nilai pekali regresi (B) dan beta piawai (β) bagi kebaikan pekerjaan keusahawanan sebagai pengantara faktor peramal terhadap kecenderungan kerjaya keusahawanan

Pembolehubah tidak bersandar	B	Ralat piawai	β	t	Sig.
Pemalar	5.30	3.37		1.57	0.12
Norma sosial	0.45	0.16	0.19	2.81	0.00**
Pengetahuan keusahawanan	-0.50	0.26	-0.10	-1.96	0.06
Kemahiran keusahawanan	0.43	0.12	0.19	3.66	0.00**
Model peranan	0.32	0.09	0.25	3.58	0.00**
Kebajikan pekerjaan keusahawanan	0.41	0.07	0.41	5.75	0.00**

** Pada aras signifikan 0.01.

6.0 PERBINCANGAN

Hasil analisis deskriptif mendapati kesemua pelajar yang mengikuti kelab keusahawanan di 16 buah sekolah menengah dan terlibat dalam kajian ini mempunyai kecenderungan kerjaya keusahawanan. Malah, majoriti dalam kalangan mereka mempunyai kecenderungan kerjaya keusahawanan pada tahap tinggi. Dapatan ini boleh disimpulkan bahawa pelajar mempunyai kecenderungan kerjaya keusahawanan pada tahap tinggi memberi gambaran dirinya sangat cenderung menjadikan keusahawanan sebagai sumber rezeki. Hal ini mungkin terjadi kerana aktiviti anjuran kelab keusahawanan merangsang kecenderungan pelajar sekolah menengah terhadap kerjaya keusahawanan. Dapatan ini menyamai hasil kajian Wan Mohd Zaifurin et al., (2018) kerana majoriti pelajar sekolah menengah yang mengikuti Program Tunas Niaga di Negeri Terengganu sangat cenderung menceburi kerjaya keusahawanan. Oleh itu, kewujudan kokurikulum di sekolah menengah seperti kelab atau program berkaitan keusahawanan boleh memberi peluang kepada pelajar untuk meneroka lebih jauh dan menguatkan kecenderungan kerjaya keusahawanan dalam kalangan mereka serta menghasilkan usahawan baharu muncul pada masa hadapan.

Dapatan kajian ini mendapati model peranan menjadi faktor peramal paling penting mempengaruhi kecenderungan kerjaya keusahawanan dalam kalangan pelajar yang mengikuti kelab keusahawanan. Model peranan seperti tokoh usahawan menjadi panduan pelajar untuk memahami cara menjalankan perniagaan sehingga berjaya dalam dunia keusahawanan. Tokoh usahawan juga membantu pelajar mencelikkan mereka tentang kerjaya keusahawanan. Pelajar melihat kehidupan tokoh usahawan yang selesa mampu menjelaskan keistimewaan kerjaya keusahawanan kerana mereka beranggapan memperoleh manfaat serupa apabila menjalankan perniagaan. Dapatan kajian ini menyamai penemuan Kennedy et al., (2003) dan Godsey dan Sebora (2010) kerana model peranan bukan sahaja memberikan pengaruh secara langsung, malah tidak langsung kepada kecenderungan kerjaya keusahawanan pelajar melalui pengantara kebaikan pekerjaan keusahawanan.

Selain itu, Kerajaan mengadakan kelab keusahawanan di sekolah menengah memberikan peluang kepada pelajar mempelajari pelbagai kemahiran keusahawanan seperti tadbir urus kelab dan menjalankan perniagaan ketika sekolah mengadakan hari sukan atau aktiviti kokurikulum. Pelajar dapat mengasah bakat mereka supaya mahir dengan pelbagai kemahiran keusahawanan dan menjadi aset penting kerana memberi kebaikan pada dirinya menjana pendapatan melalui perniagaan. Pelajar juga melihat melibatkan diri dalam kelab keusahawanan adalah satu pilihan yang terbaik kerana mereka dapat belajar pelbagai kemahiran keusahawanan dan memudahkan dirinya untuk membina kerjaya menerusi perniagaan sendiri pada masa hadapan. Dapatan kajian ini memberikan gambaran bahawa kemahiran keusahawanan bukan sahaja memberi pengaruh secara langsung, malah tidak langsung kepada kecenderungan kerjaya keusahawanan pelajar melalui pengantara kebaikan pekerjaan keusahawanan dan menyamai penemuan Linan (2008) dan Wan Mohd Zaifurin et al., (2016).

Dalam kajian ini, faktor peramal norma sosial dilihat daripada sudut persepsi sekolah, rakan-rakan dan masyarakat merangkumi sokongan mereka kepada pelajar sekolah menengah yang mengikuti kelab keusahawanan. Sekolah membenarkan pelajar menjalankan aktiviti jualan kelab pada hari sukan dan kokurikulum untuk memberikan ruang kepada mereka menjalankan perniagaan sebagai tanda sokongan. Pelajar juga mendapat sokongan daripada rakan-rakan dan masyarakat dengan menjadi pelanggan membeli barangan jualan. Selain itu, sekolah, rakan-rakan dan masyarakat turut membuka minda pelajar tentang peluang menanti mereka yang cenderung menjadi usahawan. Perubahan ekonomi negara membuka ruang kepada mereka untuk merebut peluang perniagaan dan melanjutkan pengajian dalam kursus keusahawanan sama ada di kolej dan universiti. Pemupukan tanggapan yang betul tentang kerjaya keusahawanan dalam kalangan mereka dapat menimbulkan kecenderungan menjadi usahawan. Dapatan kajian ini menyamai penemuan Grunsten (2004), Tsai

et al., (2016) dan Sylvia dan Dayang Haryani (2016) kerana norma sosial bukan sahaja dapat memberi pengaruh secara langsung, malah tidak langsung kepada kecenderungan kerjaya keusahawanan dalam kalangan pelajar kelab keusahawanan melalui pengantara kebaikan pekerjaan keusahawanan.

■7.0 KESIMPULAN

Pelaburan yang sangat penting bagi sesebuah negara seperti Malaysia adalah menyediakan program pembangunan modal insan kepada golongan muda kerana dapat membantu Kerajaan mengurangkan pengangguran dalam kalangan rakyat. Usaha Kerajaan untuk memperkenalkan kokurikulum keusahawanan di sekolah menengah adalah bagi memberi peluang kepada pelajar belajar secara amali menjalankan tugas yang diberikan oleh guru penasihat kelab keusahawanan. Pengenalan kelab keusahawanan di sekolah menengah boleh membantu pelajar menjalankan perniagaan sendiri pada masa hadapan kerana mereka diberi pelbagai peluang menguruskan aktiviti kelab. Jika Kerajaan tidak memperkenalkan kelab keusahawanan di sekolah menengah, pelajar gagal mendalami kerjaya keusahawanan dalam erti situasi sebenar kerana mereka tiada kemahiran menguruskan perniagaan. Hal ini juga boleh menyebabkan pelajar tidak mempunyai kecenderungan ke arah kerjaya keusahawanan dan mengakibatkan bilangan generasi muda menjadi usahawan pada masa hadapan semakin berkurangan.

Oleh demikian, tindakan Kerajaan memperkenalkan kelab keusahawanan di sekolah menengah merupakan aktiviti kokurikulum yang memandang jauh ke hadapan dan mampu dijalankan secara berterusan. Kelab keusahawanan bukan sahaja memberi ilmu, malah tempat mengasah bakat kepada pelajar sekolah menengah untuk membentuk kerjaya supaya mereka dapat menggunakan sepenuhnya kecenderungan yang ada pada diri menjalankan perniagaan pada masa hadapan. Pelajar sekolah menengah juga boleh membangunkan diri dengan ilmu pengetahuan dan kemahiran supaya mereka lebih berdaya saing dalam pasaran buruh selepas menamatkan alam persekolahan. Oleh itu, pengenalan kelab keusahawanan di sekolah menengah bukan sahaja memberikan kesan yang sangat penting kepada Kerajaan, malah menguntungkan pelajar.

Tindakan Kerajaan untuk mempengaruhi kecenderungan kerjaya keusahawanan dalam kalangan pelajar sekolah menengah adalah satu usaha yang wajar dan tepat. Tambahan pula, usaha Kerajaan untuk mempengaruhi kecenderungan pelajar ke arah kerjaya keusahawanan melalui pendidikan lebih penting daripada menggalakkan rakyat umum menjadi usahawan. Strategi ini membolehkan golongan muda Malaysia berpeluang melalui proses pendidikan di sekolah menengah dan kelab keusahawanan mempunyai peranan penting sebagai tempat untuk melahirkan usahawan muda dan seterusnya menambah bilangan syarikat perniagaan baharu pada masa hadapan.

■8.0 CADANGAN KAJIAN

Kemajuan Malaysia terletak kepada generasi muda yang membangunkan negara pada masa hadapan. Justeru itu, Kerajaan mestilah memainkan peranan penting bagi meningkatkan nilai tambah bakal pekerja iaitu pelajar sekolah menengah sebelum mereka meninggalkan alam persekolahan. Maka Kerajaan perlu menyediakan keperluan yang diperlukan generasi muda terutamanya pelajar sekolah menengah untuk membangunkan diri dan kerjaya seperti bantuan kewangan, latihan dan peralatan lengkap supaya mereka boleh meningkatkan nilai tambah ketika mengikuti kelab keusahawanan. Dalam masa yang sama, lebih banyak sekolah menengah dapat mengadakan kokurikulum keusahawanan untuk memberi peluang kepada pelajar mengikuti kelab keusahawanan dan memupuk kecenderungan mereka ke arah kerjaya keusahawanan. Jika Kerajaan mengabaikan keperluan tersebut mengakibatkan negara boleh kehilangan pelajar sekolah menengah yang cenderung terhadap kerjaya keusahawanan dan perlu mengeluarkan lebih banyak perbelanjaan bagi melatih pencari kerja muda untuk menjadikan mereka usahawan baharu supaya boleh hidup berdikari.

Faktor peramal penting yang perlu dilihat dalam kajian ini ialah model peranan kerana memberi pengaruh paling kuat terhadap kecenderungan kerjaya keusahawanan sama ada secara langsung atau tidak langsung melalui kebaikan pekerjaan keusahawanan. Sehubungan itu, jika Kerajaan mahu kejayaan ketika mengadakan kelab keusahawanan perlu mengambil kira model peranan kerana kecenderungan kerjaya keusahawanan dalam kalangan pelajar boleh dipengaruhi oleh tokoh ikutan. Maka sebagai sebuah Kerajaan perihatin perlu melihat faktor peramal ini dengan memperkenalkan model peranan dalam kalangan tokoh usahawan berjaya kepada pelajar supaya dapat meningkatkan kecenderungan menceburi kerjaya keusahawanan. Pengenalan model peranan kepada pelajar haruslah melibatkan syarahan, khidmat nasihat dan tunjuk ajar tokoh usahawan dalam kelab keusahawanan di sekolah. Namun begitu, jika model peranan ini tidak berjaya memainkan fungsinya dengan baik dan sempurna, maka pihak kelab keusahawanan perlulah diberikan hak menukar kepada tokoh lain yang lebih sesuai. Tindakan kelab keusahawanan mengekal dan memberhentikan pengambilan model peranan baru bukan satu pilihan tepat kerana boleh menyebabkan kecenderungan kerjaya keusahawanan pelajar terjejas.

Faktor peramal kedua penting dalam kajian ini ialah kemahiran keusahawanan yang diperolehi pelajar ketika mengikuti kelab keusahawanan melibatkan keupayaan merangka pelan perniagaan, memula dan menguruskan syarikat. Kemahiran tersebut adalah satu aspek penting dan perlu diberi penekanan oleh guru penasihat kelab keusahawanan untuk memupuk kecenderungan kerjaya keusahawanan kerana mampu membantu pelajar sekolah menengah memulakan perniagaan dan menguruskan syarikat dengan lebih baik selepas menamatkan alam persekolahan. Selain itu, guru penasihat juga perlu memberikan peluang kepada pelajar memegang pelbagai jawatan dalam kelab keusahawanan dan syarikat perniagaan bagi melatih mereka agar mempunyai kemahiran keusahawanan. Tambahan pula memberi peluang kepada pelajar untuk mengisi pelbagai jawatan dalam kelab keusahawanan dan syarikat perniagaan secara langsung dan tidak langsung boleh menyebabkan mereka belajar bersungguh-sungguh kemahiran keusahawanan dan berpeluang melihat kebaikan pekerjaan keusahawanan yang boleh mempengaruhi kecenderungan kerjaya keusahawanan. Pelajar yang memegang jawatan dan bekerja bersungguh-sungguh untuk kelab keusahawanan dan syarikat perniagaan boleh dinaikan pangkat ke posisi lain pada tahun berikutnya jika mereka masih mahu mengikuti kokurikulum tersebut.

Faktor peramal terakhir yang perlu diberikan perhatian dalam kajian ini ialah norma sosial. Kecenderungan pelajar terhadap kerjaya keusahawanan boleh dipengaruhi oleh norma sosial iaitu sokongan yang diberikan keluarga, rakan-rakan dan masyarakat kepada mereka. Oleh itu, jika keluarga, rakan-rakan dan masyarakat memberikan norma sosial yang kurang sesuai kepada pelajar mengakibatkan kecenderungan mereka terhadap kerjaya keusahawanan terjejas kerana tidak dapat mengetahui kebaikan pekerjaan keusahawanan pada

diri. Maka ibu bapa dan masyarakat perlu menyokong anak-anak dan generasi muda melibatkan diri dalam kerjaya keusahawanan kerana norma sosial yang positif boleh menyebabkan mereka dapat melihat kebaikan pekerjaan keusahawanan seterusnya cenderung membuka perniagaan pada masa hadapan. Tambahan pula, peluang kerjaya di sektor awam dan swasta semakin terhad menyebabkan pencari kerja dalam kalangan generasi muda lepasan sekolah menengah perlu menunggu lama atau menjadi penganggur sebelum mendapatkan pekerjaan. Maka sokongan keluarga dan masyarakat sangat diperlukan untuk menggalakkan anak-anak atau generasi muda menjalankan perniagaannya sendiri tanpa perlu mengharap peluang kerjaya dalam sektor awam atau swasta.

Dapatan kajian yang dinyatakan dalam artikel ini adalah terhad kepada hasil analisis pengaruh empat faktor peramal iaitu model peranan, kemahiran keusahawanan, norma sosial dan pengetahuan keusahawanan ke atas kecenderungan kerjaya keusahawanan. Dapatan kajian ini juga terhad kepada satu pembolehubah pengantara sahaja iaitu kebaikan pekerjaan keusahawanan. Namun begitu, dapatan kajian ini boleh membuka lebih banyak ruang dan peluang penyelidikan baharu pada masa hadapan terutama bagi penyelidik yang mempunyai kecenderungan untuk membuat pengkajian keusahawanan dalam kalangan remaja. Tambahan pula, terdapat keperluan untuk menjalankan penyelidikan lebih besar pada masa hadapan melibatkan ramai pelajar yang mengikuti kelas keusahawanan di sekolah menengah, faktor peramal dan pengantara baharu supaya dapat melihat secara meluas kecenderungan kerjaya keusahawanan dalam kalangan remaja.

Rujukan

- Affero Ismail, Wan Nurashida Adnan, Alias Masek, Razali Hassan, Suhaizal Hashim & Mohd Erfy Ismail. (2019). Effectiveness of Entrepreneurship Program in Developing Entrepreneurship Skills Towards Quality TVET Graduates. *Journal of Technical Education and Training*, 11(1), 81-86.
- Ahmad Razif Abd. Rahman. (2016). Ucapan Penuh Bajet Negeri Terengganu 2017 oleh Yang Amat Berhormat Haji Ahmad Razif bin Abd. Rahman selaku Menteri Besar Terengganu ketika Membentangkan Rang Enakmen Pembekalan 2017 di Dewan Undangan Negeri Terengganu. Kerajaan Negeri Terengganu.
- Ahmad Razif Abd. Rahman. (2017). Ucapan Penuh Bajet Negeri Terengganu 2018 oleh Yang Amat Berhormat Dato' Seri Haji Ahmad Razif bin Abd. Rahman selaku Menteri Besar Terengganu ketika Membentangkan Rang Enakmen Pembekalan 2018 di Dewan Undangan Negeri Terengganu. Percetakan Yayasan Islam Terengganu Sdn. Bhd.
- Ahmad Samsuri Mokhtar. (2018). Ucapan Penuh Bajet Negeri Terengganu 2019 oleh Yang Amat Berhormat Dr. Ahmad Samsuri bin Mokhtar selaku Menteri Besar Terengganu ketika Membentangkan Rang Enakmen Pembekalan 2019 di Dewan Undangan Negeri Terengganu. Percetakan Yayasan Islam Terengganu Sdn. Bhd.
- Ali, S., Lu, W. & Wang, W. (2012). Determinants of Entrepreneurial Intentions Among the College Students in: China and Pakistan. *Journal of Education and Practice*, 3 (11), 13-21.
- Buerah Tunggak, Hussin Salamon & Baharin Abu. (2011). Keperluan Latihan dan Pendidikan Berterusan ke arah Pembangunan Usahawan Muslim Berteraskan Nilai Islam di Malaysia. *Jurnal Teknologi*, 55 (Sains Sosial), 121-144.
- Godsey, L. M. & Sebor, T. C. (2010). Entrepreneur Role Models and High School Entrepreneurship Career Choice: Results of a Field Experiment. *Journal Small Business Institute* 5, 83-125.
- Grundstén, H. (2004). *Entrepreneurial Intentions and the Entrepreneurial Environment. A Study of Technology-Based New Venture Creation* (PhD dissertation). University of Technology Helsinki.
- Hair, J. F., Anderson, R. E., Tatham, R. L. & Black, W. C. (2010). *Multivariate Data Analysis*. 7th edition. Prentice Hall International Inc. New York.
- Jabatan Perangkaan Malaysia. (2016). Siaran Akhbar Laporan Penyiasatan Tenaga Buruh, Malaysia, 2015. Pejabat Ketua Perangkawan Malaysia, Jabatan Perangkaan Malaysia.
- Kamariah Ismail, Melati Ahmad Anuar, W. Z., Wan Omar, A. A., Aziz, Khairiah Seohod & Ch. Shoaib. Akhtar. (2015). Entrepreneurial Intention, Entrepreneurial Orientation of Faculty and Students Towards Commercialization. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 181, 349-355.
- Kennedy, J., Drennan, J., Renfrow, P. & Watson, B. (2003). Situational Factors and Entrepreneurial Intentions. Paper presented at 16th Annual Conference Small Enterprise Association of Australia and New Zealand, Hosted by University of Ballarat, 28 September - 1 October, Ballarat, Australia.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Education and Psychological Measurement*, 30, 608.
- Krueger, N. F. Jr., Reilly, M. D. & Carsrud, A. L. (2000). Competing Models of Entrepreneurial Intentions. *Journal of Business Venturing*, 15(5/6), 411-432.
- Lepoutre, J., Berghe, V. D. W., Tilleuil, O. & Crijns, H. (2010). *A New Approach to Testing the Effects of Entrepreneurship Education Among Secondary School Pupils*. Vlerick Leuven Gent Working Paper Series 2010/01.
- Linan, F. (2008). Skill and Value Perceptions: How Do They Affect Entrepreneurial Intentions? *Journal International Entrepreneur Management*, 4, 257-272.
- Linda LinChin Lin, Ana Vanessa Pena & Cheng-Nan Chen. (2017). Factors Related to the Intention of Starting a New Business in El Salvador. *Asia Pacific Management Review*, 22, 212-222.
- María de Lourdes Carcamo-Solis, María del Pilar Arroyo-Lopez, Lorena del Carmen Alvarez Castanon & Elvia Garcia-Lopez. (2017). Developing Entrepreneurship in Primary Schools. The Mexican Experience of "My First Enterprise: Entrepreneurship by Playing." *Teaching and Teacher Education*, 64, 291-304.
- Mhango, M. W. (2006). *Assesing Entrepreneurial Career Intentions of Family and Consumer Sciences Students in Higher Education: A Model Testing Approach* (PhD dissertation). Iowa State University.
- Patrick Premand, Stefanie Brodmann, Rita Almeida, Rebekka Grun & Mahdi Barouni. (2016). Entrepreneurship Education and Entry into Self-employment Among University Graduates. *World Development*, 77 (January), 311-327.
- SME Corp. (2016). *Laporan Tahunan PKS 2015/16*. SME Corporation Malaysia. Kuala Lumpur.
- Sylvia Nabila Azwa Ambad & Dayang Haryani Diana Ag Damit. (2016). Determinants of Entrepreneurial Intention Among Undergraduate Students in Malaysia. *Procedia Economics and Finance*, 37, 108-114.
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2007). *Using Multivariate Statistics*. 5th edition. Pearson/Allyn & Bacon. Boston.
- The New Straits Times. (2017). 2018 Budget to Help Young Bumiputera Entrepreneurs Make Stand in Terengganu. Retrieved from <http://www.nst.com.my>. Access date: 1 November 2017
- Tsai, Kuen-Hung, Hui-Chen Chang & Chen-Yi Peng. (2016). Extending the Link Between Entrepreneurial Self-efficacy and Intention: A Moderated Mediation Model. *International Entrepreneurship and Management Journal*, 12 (2), 445-463.
- Unit Perancang Ekonomi Negeri Terengganu. (2015). *Data Asas Negeri Terengganu 2015*. Unit Perancang Ekonomi Negeri Terengganu.
- Virginia Barba-Sánchez & Carlos Atienza-Sahuquillo. (2018). Entrepreneurial Intention Among Engineering Students: The Role of Entrepreneurship Education. *European Research on Management and Business Economics*, 24, 53-61.
- Wan Mohd Zaifurin Wan Nawang. (2016). *Kecenderungan Kerjaya Keusahawanan di Negeri Terengganu Dalam Kalangan Ahli Program Tunas Niaga* (Tesis PhD). Universiti Malaysia Terengganu.
- Wan Mohd Zaifurin Wan Nawang, Ibrahim Mamat & Nor Hayati Sa'at. (2018). Hubungan antara Faktor Peramal dan Kecenderungan Kerjaya Keusahawanan Dalam Kalangan Ahli Program Tunas Niaga. *Jurnal Akademika*, 88 (3), 19-31.
- Wan Mohd Zaifurin Wan Nawang, Nor Hayati Sa'at, Sabri Ahmad & Ibrahim Mamat. (2016). Kebaikan Pekerjaan Keusahawanan sebagai Pengantara antara Faktor-Faktor Peramal dan Kecenderungan Pelajar Menceburi Kerjaya Keusahawanan. *Sains Humanika*, 8(1), 23-29.
- Zaidatol Akmaliah Lope Pihie, Mohd Majid Konting, Ab. Rahim Bakar & A. Genevieve. (1998). Dasar dan Strategi Program Peningkatan Keberkesanan Pendidikan Keusahawanan untuk Abad ke 21. Kertas kerja dibentangkan di Seminar Pendidikan Keusahawanan: Pendidikan Keusahawanan Abad Ke-21. UPM, Serdang.
- Zarina Md Nor & Zuraida Ramli. (2016). A Glimpse at Women Entrepreneurs in Penang. *Akademika*, 86 (2), Oktober, 79-86.